

Davlat xizmatini optimallashtirishda siyosiy texnologiyalarni joriy etishning zamonaviy mexanizmlari

Mirzabayev Kuatbay Baxitbayevich,
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti,
Ijtimoiy fanlar kafedrasida mustaqil izlanuvchisi (PhD)
Email address: kuatbaym@mail.ru
Tel: 93 202 14 04

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10462817>

Kalit so'zlar: Davlat xizmati, texnologiya, usul, mexanizm, siyosiy shaxs, Zamonaviy davlat boshqaruvi, demokratiya.

Annotatsiya Mazkur ilmiy ishda O'zbekiston taraqqiyotining bugungi holati ijtimoiy-siyosiy jarayonlarda yangi g'oyalarni, innovatsiyalarni, yangi siyosiy texnologiyalarni keng qo'llash orqali davlat xizmatini modernizatsiyalash, siyosiy hayotda faol ta'sir ko'rsatish hamda ijtimoiy foydali natijaga erishish omillarini oshib berishga qaratilgan. Shuningdek, ilmiy maqolada dunyo davlatlarida davlat xizmati sohasini modernizatsiyalashda zamonaviy innovatsion texnologiyalarni joriy etilishi holati qiyosiy tahlil etildi.

1 KIRISH

XXI asrda insoniyat o'z taraqqiyotida sifat jihatidan yangi pallaga qadam qo'ydi. Yangicha fikrlash, zamon talablariga moslashish va hamkorlikni yangicha asosda qurish bu davrning asosiy talabiga aylandi. Bunday sharoitda ertangi kun haqida qayg'uradigan har bir kishi hayotdan orqada qolmaslikka, zamon bilan hamnafas harakat qilishga majbur bo'ladi. Shu bois, dunyoda katta o'zgarishlar sodir bo'layotgan bugungi kunda ijtimoiy makonni o'zlashtirishning yangi usullari, jumladan, uni texnologiyalashtirish ham keng urf bo'ldi.

O'zbekiston taraqqiyotining bugungi holati ijtimoiy-siyosiy jarayonlarda yangi g'oyalarni, innovatsiyalarni, yangi siyosiy texnologiyalarni keng qo'llashni taqozo etmoqda. Zero, siyosiy texnologiyalar ijtimoiy-siyosiy muammolarni o'z vaqtida hal qilish, jamiyatdagi paydo bo'lishi mumkin taranglikni yo'qotish, xatarli vaziyatlarning oldini olish, samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilishga xizmat qiladi. Ularni qo'llash siyosiy

o'zgarishlarni tadqiq etish, bashorat qilish bilan bir qatorda siyosiy hayotda faol ta'sir ko'rsatish, ijtimoiy foydali natijaga erishish imkonini beradi.

2 TAHLIL VA NATIJALAR

Demokratik jarayonlarning rivojlanishi natijasida "siyosiy shaxs"ning tarixiy maydonda paydo bo'lishi, uni jamiyatdagi siyosiy o'zgarishlarning faol ishtirokchisiga aylanishi bilan ushbu texnologiyalarning dolzarbligi sezilarli darajada oshdi.

P.A.Sorokin fikricha, yangi texnologiyalarning rivojlanishi va ularning qo'llanilishi insoniyat madaniyatining (va boshqaruvining) ma'lum bir bosqichiga mos keladigan yangi g'oyalar va qadriyatlarga asosan shakllanadi [1].

Yangi texnologiyalarni rivojlantirishga undovchi asosiy qadriyatlar sifatida quyidagilarni ko'rsatish mumkin:

- boshqaruv qarorini qabul qilishda yoki xizmatlarni tashkil yetishda foydalaniladigan ma'lumotlarning ishonchligi va haqiqiyliigi;
- boshqaruv qarorini qabul qilish yoki xizmatlarni tashkil qilish uchun sarflangan vaqt;
- muayyan boshqaruv qarorini qabul qilish va uni amalga oshirish natijasida paydo bo'ladigan farovon hayot darajasi;
- moddiy ne'matlarni, shu jumladan buning uchun zarur bo'lgan davlat resurslarini saqlash yoki ko'paytirish.

Texnologiyalar siyosatda ham hokimiyatga erishish va uni saqlab qolish maqsadida qo'llaniladi. Hozirda dunyo davlatlarida davlat xizmati sohasini modernizatsiyalashda zamonaviy innovatsion texnologiyalarni joriy etish faol amalga oshirilmoqda.

Bundan tashqari, falsafiy lug'atda mazkur tushunchaga quyidagicha ta'rif beriladi: "Texnologiya – bu maqsadga erishish uchun harakatlar majmui" [2].

Aslida, "texnologiya" - yunoncha "techne" (san'at, mahorat, uddalash) hamda "logos" (ta'limot) so'zlarining birikmasidan iborat bo'lib [3], eng samarali va tejamkor ishlab chiqarish jarayonlarini aniqlash hamda amaliyotda qo'llashni nazarda tutadi.

Ilmiy adabiyotlarda boshqaruv texnologiyalari, pedagogik, axborot texnologiyalari, intellektual texnologiyalar keng tavsiflangan. Masalan, axborot texnologiyalari axborot ishlab chiqish va uni uzatish tizimini samarali tashkil etish usullaridir. Axborot texnologiyalari bizni qurshab turgan dunyo haqida, insonlararo munosabatlar, jamiyatdagi rivojlanish jarayonlari to'g'risida ma'lumot berishga xizmat qiladi. Bu texnologiyalar axborot oqimlarining maqbul miqdori, ahamiyati, mazmunini belgilab beradi hamda ularning haqqoniyliigi, xolisliigi, aniqligi, ilmiy asoslanganliigi, tezkorliigi va ishonchliligini ta'minlaydi.

P.G.Shyedrovitskiy o'z ilmiy izlanishlarida boshqaruv texnologiyalari mohiyatini qisman ochib beradi. Uning ta'rifiga ko'ra davlat boshqaruvi texnologiyalari maqsadga erishish, boshqaruv obyekti, boshqaruv elementlari bilan bog'lanish va ma'muriy ta'sir vositasidir [4].

Rivojlangan mamlakatlar davlat xizmati sohasiga boshqaruvning zamonaviy texnologiyalari, jamoatchilik bilan aloqalar o'rnatishning kompyuterlashgan shakllari kirib keldi. Shuningdek, rahbar kadrlar tanlashning ham

yangi texnologiyalar vositasida amalga oshirish uslubiylotlari shakllandi. Rahbar va xizmatchilarning xizmat faoliyati ustidan jamoatchilik nazoratini o'rnatish takomillashdi, davlat xizmatchilari faoliyati ustidan monitoringni amalga oshirish amaliyoti joriy etildi. Zamonaviy davlat boshqaruvida rahbar kadrlar faoliyatini baholashning yangi mezonlari shakllandi. Oldingi o'n yilliklarda rahbar kadrlar ish faoliyati yuqori davlat organlari tomonidan baholanadigan bo'lsa, hozirgi davrga kelib rahbar kadrlarni jamoatchilik fikri asosida baholash an'analari shakllandi.

Siyosiy texnologiyalar jamiyat siyosiy hayotini isloh qilishga hamda uni oqilona tashkil etishga, bunda zamonaviy vosita va samarali uslublardan foydalanishga yo'naltirilgan ilmiy asoslangan texnologik modelni yaratishni nazarda tutadi.

Texnologiyalar belgilangan natijaga erishish imkonini beruvchi faoliyat shakllari, vosita, usul, andoza, qoida va me'yorlari tizimi ekan, texnologiyalashtirish jarayonini faqatgina ishlab chiqarish sohasi bilan bog'lash noto'g'ri bo'lar edi. Fanga ham amaliy vazifalar yuklatilganidan so'ng texnologiyalar qo'llaniladigan sohalar ko'paydi, ijtimoiy jarayonlarga ham texnologiyalashtirish obyekti sifatida qaraldi. Natijada, texnologiyalar boshqaruv madaniyatining ajralmas qismiga, insoniyat taraqqiyotining o'ziga xos ko'rsatkichiga aylandi.

Shu tariqa jamiyat taraqqiyoti sur'atlarini jadallashtirish, kishilarning moddiy, ma'naviy va aqliy salohiyatini jamiyat rivoji sari yo'naltirish imkonini beruvchi yangi texnologiyalar – sotsial texnologiyalar keng tarqaldi. Olimlar sotsial texnologiyalar jamiyatni boshqarish bilan chambarchas bog'liqligini uqtiradilar. Aniqrog'i, ular "jamiyat taraqqiyotining obyektiv qonunlarini inson faoliyatini rag'batlantiruvchi qarorlar, me'yorlar va ko'rsatmalarga aylantiradi" [5].

Siyosiy texnologiyalar siyosiy muammolarni hal qilish, siyosatni ishlab chiqish va uni amalga oshirish uslublarini qamrab oladi. Bu texnologiyalar shaxsning siyosiy madaniyatini yuksaltirish bilan bir qatorda, siyosatchilarning kasb malakasi, mahoratini oshirishga ham xizmat qiladi.

Siyosiy texnologiyalar siyosiy hokimiyatni amalga oshirish va davlat boshqaruvi bilan bog'liq turli jarayonlarda keng qo'llaniladi. Ular ichida eng ommalashgani siyosiy texnologiyalarning funksional turidir. Bunday texnologiyalar hokimiyat va boshqaruvning turli subyektlari bajaradigan rollar hamda ishlarning samaraliligini

oshirish, ularning faoliyatini muayyan algoritmlarga solishni nazarda tutadi [6].

Siyosiy boshqaruv doirasida boshqaruv vazifalarini hal qilishning alohida usul va vositalari shakllanadi. Bu usullarning yig'indisini siyosiy texnologiyalar deb nomlash qabul qilingan.

Siyosiy texnologiyalar yo'naltirilgan faoliyat usul va jarayonlari yig'indisi sifatida nafaqat maqsadga erishish vositalarini tartibga soladi, balki harakatlar ketma-ketligini mustahkamlaydi, subyektning muvofiq xulq atvori algoritmini ishlab chiqadi. Aynan algoritmlar u yoki bu vazifa yechimini topishning optimal va samarali usullarini mustahkamlaydi va ta'sir ko'rsatadi, shuningdek olingan malakani uzatish va tarqatish imkonini beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xususan, texnologiyalar subyektlar va omillar o'zaro munosabatlarining turli usul va mexanizmlaridan, o'zaro shartnoma tuzgan tomonlar harakatidan, ichki va tashqi omillardan kelib chiqadi. Boshqacha qilib aytganda, texnologiya maqsadga erishish jarayonida aniq maqsadga erishishda ma'lum usullar va vositalar qo'llash sohasini belgilovchi operatsiyalar ketma-ketligi shakllanganda o'rnatiladi.

Shu asnoda, texnologiyalarni alohida mexanizmlar, texnikalar yoki o'zaro harakat usullari bilan aralashtirish mumkin emas. Texnologiyalar – bu real harakatlanuvchi subyekt tomonidan aniq maqsadga erishishga qaratilgan texnikalar qo'llash jarayoni, va bu faoliyat natijasi. Aniqroq, qilib aytganda, texnologiya bu qo'yilgan maqsadga erishish harakatlari, masala yechimini topishning optimal va tejankor usullarini namoyon qiluvchi faoliyat usullari o'zaro harakatining natijasidir [7]

Ijtimoiy-siyosiy jarayonlarni samarali tashkil etishda siyosiy texnologiyalardan unumli va oqilona foydalanish mumkin. Zero, siyosiy texnologiyalarni qo'llashdan maqsad bitta – siyosat subyektlarining salohiyatini yuzaga chiqarish va ularni bunyodkorlik sari yo'naltirishdir. Shuningdek, siyosiy texnologiyalar siyosat subyektlarining iqtidori, qobiliyati va ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarishga xizmat qiladi. Bu texnologiyalar ijtimoiy-siyosiy jarayonlarda intellektual salohiyatdan ham unumli foydalanish imkoniyatlarini ochib beradi.

Mazkur texnologiyalar qarorlar qabul qilishda, manfaatlarni muvofiqlashtirishda, muzokaralar

yuritishda, jamoatchilik bilan muloqot qilishda qo'l keladi hamda ushbu jarayonlarni boshqarish va nazorat qilishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- [1] Sm.: Sorokin P.A. Sotsialnaya i kulturnaya dinamika // Pitirim Aleksandrovich Sorokin; per. s angl., vstup. st. i komment. V.A. Sapova. -M.: 2006. -S.1176.
- [2] Texnologiya // Filos. sl. [Elektronniy resurs]. URL: <http://vslovar.ru/slovo/filosofskii-slovar/tehnologija> (data obrashyeniya: 20.04.2017).
- [3] Politologiya. Slovar-spravochnik. / pod red. M.A.Vasilik. M.S.Vershinina. Gardariki, – M.: 2001. - S. 287.
- [4] Sm.: Shyedrovskiy P. G. Kak sovremenniy upravlenes formiruyet kartinu mira : siki leksiy v NITU MISIS, - M.: 2010–2011 gg. [Elektronniy resurs].URL:http://gtmarket.ru/files/article/5547/Schedrovitsky_P_G_Lectures_As_a_Modern_Manager_Creates_a_Image_of_the_World.pdf (data obramyeniya: 09.12.2017).
- [5] Afanasyev V.G. Obshchestvo: sistemnost, poznaniye, upravleniye. - M.: Politizdat, 1993. - S.369.
- [6] Faoliyatni algoritmgga solish–faoliyat ketma-ketligini belgilash.
- [7] Jumayev R., Yovqochev Sh. “Siyosiy texnologiyalar”: O'quv qo'llanma. –T.: TDSHI, 2018. – B.30.